

Kalinovac – naše urbano selo

MARTIN MIHALDINEC

Kalinovac je jedno od stotine sela Koprivničko-križevačke županije. Na prvi pogled ništa posebno, no ako putnik namjernik krene u obilazak sela, već prvi dojmovi mu govore da je to selo po nečemu izuzetno. Sve ulice su asfaltirane, s ugrađenim rubnjacima i asfaltiranim ulazima u dvorišta. Ulice su bespriekorno čiste, uz ceste su drvoredi, slivnici za oborinske vode i za kanalizaciju. Naravno da je čitaovo selo premreženo i vodovodnom mrežom.

Centar sela je tako lijepo uređen da bi mu pozavidjeli i mnogi provincijski gradići. Tu su na jednom mjestu: župna Crkva sv. Luke s novom zgradom župnog dvora, zgrada općinskog poglavarstva, OŠ *Ivan Lacković Croatia*, izgrađena 1999. godine, s bogatom knjižnicom vrijednih starih knjiga iz donacije Ivana Lackovića Croate, naivnog slikara. Pored zgrade općinskog poglavarstva nalazi se upravna zgrada Poljoprivredne zadruge *Kalinovac*, a s druge strane Dječji vrtić *Bubamara*. Sa zapadne strane crkve nalazi se Vatrogasni dom jer vatrogastvo u Kalinovcu ima dugu tradiciju. Ovakav virtualni pogled na Kalinovac kao urbanu sredinu ima i svoju povijesno razvojnu sliku na temelju koje je stvoreno sve viđeno.

Najstariji podatci govore da je Kalinovac nastao negdje 1639. godine, a ime mu nije točno definirano. Prema nekim izvorima ime je nastalo prema grmolikoj biljci kalini (*ligustrum vulgare*), po drugima od kala – blata. Obje geneze imena upućuju na močvarno tlo koje je trebalo isušivati da bi se privelo kulturi. S druge strane, usjeve je ugrožavao živi pijesak (*Podravska sahara*), koji je za vrijeme vjetrova zasipao usjeve. Jednog zla su se mještani riješili (močvare). Naime, obzirom da je ovo područje bilo sastavi dio Vojne krajine, krajiški oficir inženjer Čivić, dao je prokopati kanal Čivićevac od Molvi do Drave iza Podravske Sesveta, koji je uzatnoj mjeri isušio močvarno zemljište. Raspadom zadruga na-

stala su i nova naselja na konacima, i to: Batinske, Molvice, Hladna Voda i Rastova Greda. Prema podacima crkvenih knjiga, godine 1881. broj stanovnika premašuje 2.000 žitelja. Već početkom 20. stoljeća broj župljana se povećao na 3.000, što je iziskivalo nadogradnju postojeće crkve. Izgrađena je crkva u neogotičkom stilu, koja stoji do današnjih dana. No postoji i jedan bizaran podatak: iako je na tornju bilo predviđeno mjesto za crkveni sat, on nikada nije bio postavljen. Postojala je i uzrečica od Đurđevčana (*Picoka*): „*Poberuni (pogrdan naziv za Kalinovčane) prodali su vure za orgulje*“. I tako je kalinovčka crkva sve do pedesetih godina prošlog stoljeća bila bez satova. No, u to vrijeme kalinovački župnik bio je agilni Oskar Jamnik, koji je svojom upornošću, iako u siromašna i bremenita vremena otkupa živežnih namirnica, uspio postaviti „vure“. Kako je bio pedantni Slovenac, nije dozvolio da satovi kase ili idu naprijed ni jednu jedinu minutu. To je strahovito ljutilo zvonara koji bi se morao penjati na toranj za samo jednu minutu.

Najviše stanovnika Kalinovac je imao 1933. godine, čak 3.650, da bi se taj broj smanjio prema zadnjem popisu stanovnika na 555 kućanstava ili 1.725 stanovnika. Najveći gubitak stanovnika imali su kalinovački konaci: Batinske i Molvice nakon Drugog svjetskog rata. Oba naselja brojala su pedesetak kuća, no u poraću je nestalo više od pedeset žitelja. Oba naselja su udaljena od Kalinovca oko 6 kilometara, sa svih strana okružena šumama. Uzgred rečeno, između Kalinovca i Molvice, nalazi se šuma Crni Jarki, botanički rezervat jedinstven u Europi, a sastojina je crne johe (*Alnus glutinosa*). To okruženje šumama bilo je idealno sklonište ratnih bjegunaca. Sve su to bili „domaći dečki“ kojima je bilo dosta ratovanja pa su mahom bježali iz domobranskih postrojbi. Bili su stalna meta ustaškim i partizanskim zalijetanjima, koji su ih pod svaku

Sl. 1. Kalinovečki zavičajni muzej.

cijenu željeli uvući u svoje redove. Kad god bi se koja jedinica ustaša ili partizana pojavila u mjestu, oni bi se jednostavno izgubili u šuma. To je trajalo sve do početka svibnja 1945. godine. Kad su se Nijemci i Kozaci povlačili (Srijemski front je već bio kod Virovitice), s njima su pošli i žitelji konaka. Bio je to kraj rata, ali krajnja neinformiranost odvela ih je, kako se kaže – u smrt – iako nisu bili baš ništa krivi.

Prije dvadesetak godina Kalinovac je bio bogato i napredno poljoprivredno selo. I najsirišašnji su obrađivali polja i malim gospodarstvom prehranjivali obitelj. U poslijeratnom periodu sijali su probrane sorte kukuruza i pšenice, industrijsko bilje (šafnan) i kooperirali s prehrambenom industrijom (*Podravka*). Uzgajala se i visoko kvalitetna stoka *simentalci*, a PZ je imala na desetke kooperanata u proizvodnji svinja.

Nakon Domovinskog rata poljoprivreda je sve više zapadala u određene poteškoće i promućurni Kalinovčani blagovremeno su uočili besperspektivnost poljoprivredne proizvodnje. Već i ranije su djeca, po završetku osnovne škole, nastavljala školovanje na srednjim i visokim školama. Žed za znanjem i obrazovanjem bila je oduvijek prisutna među kalinovačkim žiteljima. Valja spomenuti da je još tridesetih godina prošlog stoljeća pripusti se-

ljak Aurer izdao *Spomenicu sela Kalinovca*. Istina bog, skromnog obima, ali je već onda zabilježio najznačajnije vrijednosti sela. To je, prije svega intelektualni potencijal, pa su pobrojani svi učitelji, profesori, inženjeri, liječnici i svećenici. Bio je to impozantan broj, obzirom na broj stanovnika, možda najveći u čitavoj Podravini. Uoči i za vrijeme Drugog svjetskog rata spominju se imena glumca Zvonimira Rogoza (pape Rogoza, koji je glumio sa svjetski poznatom glumicom Hedi Lamar, u filmu *Ekstaza*). Zatim književnik i profesor na grebačkom sjemeništu, Petar Grgec (*Gospodin Rafo*, *Topovi su grmjeli* i dr.). Grgur Karlovčan, učitelj i pjesnik socijalne orijentacije, dao je nekoliko zbirki pjesama (*Srce nad ravnicom*), a stradao je za vrijeme rata kao komunist. Značajna osoba iz tog razdoblja je i dr. Petar Bazić, medicinska legenda, liječnik opće prakse, ali i legenda na polju medicine. Prvi i tada jedini, na području od Koprivnice do Virovitice posjedovao je RTG aparat. Malo je njegovih pacijenata odlazilo u bolnice jer je sve prijelome rješavao ambulantno, a sve lijekove, po njegovim receptima, radili su u ljekarnama magistralno. Sigurno bi blistavu karijeru ostvario i dr. Luka Rabađija, ali je prerano preminuo u SAD-u. Iako je završio medicinu, nikada se nije njome bavio. Predavao je biokemiju na Me-

dicinskom fakultetu, no njega je zapravo zanimao isključivo znanstveni rad. Kako mu to nije bilo omogućeno na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, otišao je u SAD i na Harvardu imao vlastiti laboratorij u kojem je vršio eksperimente. Još jedan Bazijanec je obilježio prošlo stoljeće. Prof. dr. Davorin Bazijanec, sveučilišni profesor, ostao je u sjećanju starijih generacija gledatelja televizije kao tumač prvih putovanja u svemir i svih događanja u svezi osvajanja svemira.

Prije dvadesetak godina, kao što je već ranije spomenuto, Kalinovčani su bili među najnaprednijim poljoprivrednicima u Podravini. Danas se gotovo nitko ne bavi poljoprivredom. Svako domaćinstvo, ako i ima mlađeg člana, taj je zaposlen; a stariji primaju poljoprivredne mirovine te im pomažu djeca ili primaju pomoć od Općine.

Proračun općine za ovu godinu iznosi 16.913.000 kuna. Socijalna davanja iznose 563.000 kuna, a socijalne pomoći starijim domaćinstvima 85.000 kuna. Bespovratne stipendije studentima iznose 113.000 kuna, a za smještaj učenika u đачke domove troši se 40.000 kuna. Kako je natalitet prilično nizak, novorođena djeca se stimuliraju s 5.000 kuna. Isto tako, vodeći računa o stimulaciji nataliteta, dječji vrtić za siromašnije roditelje je besplatan. Ne smije se zanemariti ni obilna pomoć društvenim organizacijama i sportskim udrugama. Općinom upravlja općinsko vijeće od 11 članova, pretežno kadrova s visokom stručnom spremom. Već niz godina na vlasti je Hrvatska demokratska zajednica, s načelnikom Brankom Sobotom, inženjerom šumarstva. U Općini Kalinovac stalno je zaposleno osam djelatnika, uključujući i načelnika, koji je u stalnom radnom odnosu.

Područje Općine Kalinovac bogato je ugljikovodicima, plinom i gazolinom pa se ti energenti crpe na nekoliko bušotina. To je bio razlog zašto je Općina Kalinovac prije primala znatna sredstva od INA Naftaplina, u obliku rente. Nažalost, promjenom zakonskih propisa, renta je znatno smanjena pa sada Općina prima svega 4 milijuna kuna godišnje. Utješno je što se na tim bušotinama zapošljava znatan broj mještana, što opet doprinosi punjenju proračuna.

Nema više ni malih obrtnika sa starim zanatima, sada dominiraju građevinska poduzeća, prijevoznički i automehaničarski servisi. Najveći gigant je tvornica strojeva za odr-

žavanje prometne infrastrukture *Rasco*. Dva entuzijasta, inženjeri strojarstva, Frane Frančević i Darko Paviša, počeli su 1990. godine vrlo skromno, kao radionica za servis poljoprivrednih strojeva. Nisu ni sanjali da će prarasti u tvornicu s više od 50 proizvoda i 240 zaposlenika. *Rasco* je danas prisutan na 30-ak tržišta Europe, središnje i sjeverne Azije. U moderno opremljenim pogonima odvija se u potpunosti integriran proces proizvodnje koji počinje sirovim metalom, a završava gotovim proizvodom. Uspjeh ove tvornice može se pripisati odabiru jedinstvenog programa koji je dobro prihvaćen na tržištu i kvalificirana radna snaga i deseci visoko obrazovanih inženjera. Osim *Rasca*, prisutna je i tvrtka *SCAN d.o.o.* čija je osnovna djelatnost projektiranje, isporuka opreme, izrada i puštanje u rad sustava automatskog upravljanja i servisiranje sustava upravljanja i održavanje.

Danas svaka kuća ima bar jednog zaposlenog, a svi osnovnoškolci nastavljaju školovanje. Teško bi bilo nabrojati sve fakultetski obrazovane kadrove; tu je mnoštvo raznoraznih inženjera – graditeljstva, strojarstva, poljoprivrede, veterinaru, profesora, liječnika i drugih profesija. Možda je dovoljno spomenuti samo one koji su na neki način obilježili vrijeme u kojem žive. Tu je prije svih dr. sc. Ivan Golub, profesor na Teološkom fakultetu, književnik koji je ostavio vrijednu književnu baštinu na kalinovačkom kajkavskom narječju. Njegovoj kajkavštini odao je priznanje i Miroslav Krleža, a bio je jedan od rijetkih članova Društva hrvatskih književnika u vrijeme komunizma. Bavio se i znanstvenim radom te istraživanjem života i rada Jurja Križanića, poznatog panslavista o kojem je napisao doktorsku disertaciju. Značajne su i njegove rasprave i prikazi našeg poznatog slikara minijatura Julija Klovića. Pored mnogobrojnih priznanja, povelja i zahvalnica, primio je, povodom 80. obljetnice života, Županijsku nagradu za životno djelo i zbirku pjesama *Pohod milosti*.

I jedan svećenik ostvario je blistavu karijeru – dr. sc. Đuro Zalar, profesor na Teološkom fakultetu u Zagrebu. Također, značajno ime je i dr. sc. Ivo Zalar, profesor *Dječje književnosti* na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Nezaobilazna osoba je i samouki slikar Ivan Lacković Croatia, rođen u Batinskama, a slavu naivnog slikarstva pronio je po čitavom svijetu.

Sl. 2. Stari most na Čivićevcu u Gornjem kraju Kalinovca.

tu. Uz to, bio je veliki dobrotvor i mecena koji je vrijednu zbirku svojih radova darovao galeriji u Batinskama, gdje su pored njegovih radova, izloženi radovi hrvatskih slikara koje je Lacković sakupio. Tako se ondje mogu vidjeti radovi kiparice Ljubice Matulec i pokojnog Mate Lackovića, brata Ivana Lackovića Croate, koji je, kao i Ljubica Matulec, radio skulpture u drvu. Veliku zbirku iz svoje baštine poklonio je gradu Đurđevcu, koja je izložena kao stalni postav u Muzeju Grada Đurđevca. Jedan dio radova nalazi se u „štaciji“, zgradi iz doba Vojne krajine, koja služi kao galerija i muzejska zbirka. U znak zahvalnosti Ivanu Lackoviću Croati, osnovna škola u Kalinovcu nosi njegovo ime.

U tako naprednom i gospodarski razvijanom selu nisu izostala ni kulturna zbivanja. U Kalinovcu djeluje KUD *Grgur Karlovčan*, osnovan 1981. godine, koji nastavlja tradiciju ogranka *Seljačke sloge* iz 1925. godine. Djeluje na tradiciji izvornog kalinovačkog folklor. Članovi sudjeluju na folklornim smotrama u zemlji (*Vinkovačke jeseni*, *Đakovači vezovi*...) i u inozemstvu, a snimili su i niz radijskih i televizijskih emisija.

Ni sportski život nije zanemariv, već od osnovne škole regrutiraju se budući nogometaši, rukometaši, a sve je podređeno razvoju tjelesne i zdravstvene kulture djece i mladeži. Nije za zanemariti lovačko društvo, koje već niz godina skrbi o uzgoju i zaštiti plemenate divljači i lovi u okviru lovno-gospodarske osnove.

Sve je to je Kalinovac. Što reći, je li selo ili grad? Po vokaciji selo, a po svim pokazateljima grad. Raslojavanje sela u potpunosti je u tijeku jer poljoprivredna proizvodnja slabi, gotovo je više i nema. Takav je odabir mještana – dobar ili ne – ostaje svakome za zaključiti.